ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ
της 6ης Απριλίου 1995 *

Στην υπόθεση C-439/93,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του γαλλικού Cour de cassation προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν του πρωτοκόλλου της 3ης Ιουνίου 1971, για την ερμηνεία από το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων της Συμβάσεως της 27ης Σεπτεμβρίου 1968 για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

Lloyd's Register of Shipping

και

Société Campenon Bernard,

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία του άρθρου 5, αριθ. 5, της προπαρατεθείσας Συμβάσεως της 27ης Σεπτεμβρίου 1968 (ΕΕ 1982, L 388, σ. 7), όπως τροποποιήθηκε με τη Σύμβαση της 9ης Οκτωβρίου 1978, σχετικά με την προσχώρηση του Βασιλείου της Δανίας, της Ιρλανδίας και του Ηνωμένου Βασιλείου της Βρετανίας και Βόρειας Ιρλανδίας (ΕΕ 1982, L 388, σ. 24),

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

συγκείμενο από τους G. C. Rodríguez Iglesias, Πρόεδρο, F. A. Schockweiler (εισηγητή), P. J. G. Kapteyn, C. Gulmann, προέδρους τμήματος, K. N. Κακούρη, J. C. Moitinho de Almeida, J. L. Murray, D. A. O. Edward και J.-P. Puissochet, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: M. B. Elmer
γραμματέας: H. von Holstein, βοηθός γραμματέας,

λαμβάνοντας υπόψη τις γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

— το Lloyd's Register of Shipping, εκπροσωπούμενο από τους Didier Le Prado και Luc Grellet, δικηγόρους Παρισιού,

— η Société Campenon Bernard, εκπροσωπούμενη από τους André Moquet και Arnaud Lyon-Caen, δικηγόρους Παρισιού,

— η Γαλλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την Catherine de Salins, υποδιευθύντρια στη Διεύθυνση Νομικών Υποθέσεων του Υπουργείου Εξωτερικών, και από τον Nicolas Eybalin, γραμματέα εξωτερικών υποθέσεων στη Διεύθυνση Νομικών Υποθέσεων του ίδιου υπουργείου,

— η Ελληνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον Μιχαήλ Απέσσο, πάρεδρο, και τη Βασιλεία Πελέκου, δικαστική αντιπρόσωπο,

— η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, εκπροσωπούμενη από τη S. Lucinda Hudson, του Treasury Solicitor's Department, επικουρούμενη από τη S. Lee, barrister,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τη Marie-José Jonczy, νομικό σύμβουλο,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις προφορικές παρατηρήσεις του Lloyd's Register of Shipping, της Société Campenon Bernard, εκπροσωπουμένης από τον Elie Kleiman, δικηγόρο Παρισιού, της Ελληνικής Κυβερνήσεως και της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, κατά τη συνεδρίαση της 10ης Ιανουαρίου 1995,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 21ης Φεβρουαρίου 1995,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με απόφαση της 26ης Οκτωβρίου 1993, που περιήλθε στο Δικαστήριο στις 10 Νοεμβρίου 1993, το γαλλικό Cour de cassation (στο εξής: Cour de cassation) υπέβαλε, δυνάμει του πρωτοκόλλου της 3ης Ιουνίου 1971, για την ερμηνεία από το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων της Συμβάσεως της 27ης Σεπτεμβρίου 1968 για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, ένα προδικαστικό ερώτημα ως προς την ερμηνεία του άρθρου 5, αριθ. 5, της εν λόγω Συμβάσεως (ΕΕ 1982, L 388, σ. 7), όπως τροποποιήθηκε με τη Σύμβαση της 9ης Οκτωβρίου 1978, σχετικά με την προσχώρηση του Βασιλείου της Δανίας, της Ιρλανδίας και του Ηνωμένου Βασιλείου της Βρετανίας και Βόρειας Ιρλανδίας (ΕΕ 1982, L 388, σ. 24, στο εξής: Σύμβαση).

2 Το ερώτημα αυτό ανέκυψε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ της εταιρίας γαλλικού δικαίου Campenon Bernard (στο εξής: Campenon Bernard), με έδρα το Clichy (Γαλλία), και του Lloyd's Register of Shipping (στο εξής: Lloyd's Register), charity αγγλικού δικαίου (σωματείο), με έδρα το Λονδίνο, σχετικά με την καλή εκτέλεση του ανατεθέντος στο σωματείο ελέγχου χαλύβδινων ράβδων σκυροδέματος.

3 Κατά το τέλος Νοεμβρίου του 1985, η Campenon Bernard ήλθε σε επαφή με το γαλλικό υποκατάστημα του Lloyd's Register, προκειμένου να του αναθέσει τον έλεγχο χαλύβδινων ράβδων σκυροδέματος τις οποίες επρόκειτο να χρησιμοποιήσει για την κατασκευή αυτοκινητοδρόμου στο Κουβέιτ. Το έργο συνίστατο στην εξακρίβωση αν οι χαλύβδινοι ράβδοι σκυροδέματος ανταποκρίνονταν σε αμερικανική τεχνική προδιαγραφή που είχε περιληφθεί από το κουβεϊτιανό Υπουργείο Δημοσίων Έργων στη συγγραφή υποχρεώσεων και, σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, στην έκδοση πιστοποιητικού συμβατότητας.

4 Κατόπιν διαπραγματεύσεων, η Campenon Bernard έδωσε, με έγγραφο της 3ης Δεκεμβρίου 1985, την παραγγελία στο γαλλικό υποκατάστημα. Στο έγγραφο διευκρινιζόταν ότι ο έλεγχος θα ελάμβανε χώρα στην Ισπανία και θα διενεργούνταν από το ισπανικό υποκατάστημα του Lloyd's Register. Αναφερόταν επίσης ότι η πληρωμή θα γινόταν σε ισπανικές πεσέτες. Στις 9 Δεκεμβρίου 1985, το γαλλικό υποκατάστημα του Lloyd's Register κοινοποίησε την αποδοχή του.

5 Μολονότι το ισπανικό υποκατάστημα του Lloyd's Register εξέδωσε πιστοποιητικά συμβατότητας, το κουβεϊτιανό Υπουργείο Δημοσίων Έργων απέρριψε τις χαλύβδινες ράβδους σκυροδέματος λόγω μη τηρήσεως της αμερικανικής τεχνικής προδιαγραφής.

6 Πιεζόμενη από το γαλλικό υποκατάστημα του Lloyd's Register, η Campenon Bernard εξόφλησε στις 2 Φεβρουαρίου 1988, με την επιφύλαξη κάθε νομίμου δικαιώματός της, το τιμολόγιο που της είχε αποστείλει το ισπανικό υποκατάστημα. Εν συνεχεία, άσκησε αγωγή αποζημιώσεως ενώπιον του tribunal de commerce de Paris κατά του Lloyd's Register, μέσω του γαλλικού υποκαταστήματός του, προσάπτοντάς του ότι κακώς πιστοποίησε τη συμφωνία των χαλύβδινων ράβδων προς την αμερικανική τεχνική προδιαγραφή.

7 Το Lloyd's Register προέβαλε αναρμοδιότητα των γαλλικών δικαστηρίων.

8 Η ένσταση αυτή απορρίφθηκε πρωτοδίκως, βάσει των διατάξεων του εσωτερικού δικαίου. Μόνον στην κατ' έφεση δίκη η ένσταση εξετάστηκε από την άποψη των άρθρων 5, αριθ. 1 και 5, της Συμβάσεως, κατά τα οποία

«Πρόσωπο που έχει την κατοικία του στο έδαφος συμβαλλόμενου κράτους μπορεί να εναχθεί σε άλλο συμβαλλόμενο κράτος:

1) ως προς διαφορές εκ συμβάσεως, ενώπιον του δικαστηρίου του τόπου όπου εκπληρώθηκε ή οφείλει να εκπληρωθεί η παροχή·

(...)

5) ως προς διαφορές σχετικές με την εκμετάλλευση υποκαταστήματος, πρακτορείου ή κάθε άλλης εγκαταστάσεως, ενώπιον του δικαστηρίου της τοποθεσίας τους.»

9 Με την απόφασή του της 5ης Ιουνίου 1991, το cour d'appel de Paris έκρινε ότι η διαφορά αφορούσε την εκμετάλλευση του γαλλικού υποκαταστήματος του Lloyd's Register υπό την έννοια του άρθρου 5, αριθ. 5, της Συμβάσεως και ότι, επομένως, υπαγόταν στην αρμοδιότητά του. Συναφώς, τόνισε κατ' αρχάς ότι το υποκατάστημα αυτό υπήρξε ο μοναδικός συνομιλητής της Campenon Bernard, δεδομένου ότι αυτό είχε διαπραγματευθεί και συνάψει τη σύμβαση, κατόπιν δε είχε αξιώσει την πληρωμή. Παρατήρησε εν συνεχεία ότι δεν είχε σημασία το ότι οι αναληφθείσες υποχρεώσεις είχαν εκπληρωθεί στην Ισπανία. Κατά το cour d'appel, δεν απαιτείται, βάσει του άρθρου 5, αριθ. 5, της Συμβάσεως, όπως οι αναληφθείσες υποχρεώσεις εκτελούνται εντός του συμβαλλομένου κράτους όπου είναι εγκατεστημένο το κέντρο δραστηριοτήτων. Εάν ένας τέτοιος περιορισμός γινόταν δεκτός, αυτό θα στερούσε το άρθρο 5, αριθ. 5, κάθε χρησιμότητας σε σχέση με το άρθρο 5, αριθ. 1, το οποίο παρέχει ήδη αρμοδιότητα στο δικαστήριο του τόπου εκπληρώσεως της επίδικης οφειλόμενης παροχής.

10 Το Lloyd's Register άσκησε αναίρεση προβάλλοντας ως λόγο αναιρέσεως, μεταξύ άλλων, την παράβαση του άρθρου 5, αριθ. 5, της Συμβάσεως. Κατ' αυτό, μια διαφορά είναι σχετική με την εκμετάλλευση υποκαταστήματος, πρακτορείου ή κάθε άλλης εγκαταστάσεως, κατά την έννοια της διατάξεως αυτής, μόνον στον βαθμό που οι αναληφθείσες από αυτό το κέντρο επιχειρηματικών δραστηριοτήτων υποχρεώσεις πρέπει να εκπληρωθούν εντός του συμβαλλομένου κράτους όπου είναι εγκατεστημένο το κέντρο αυτό.

11 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Cour de cassation, με απόφαση της 26ης Οκτωβρίου 1993, υπέβαλε στο Δικαστήριο το ερώτημα αν

«Λαμβανομένων υπόψη των διατάξεων του άρθρου 5, αριθ. 1, της Συμβάσεως των Βρυξελλών, της 27ης Σεπτεμβρίου 1968, για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, η έννοια "διαφορές σχετικές με την εκμετάλλευση υποκαταστήματος (...)" του άρθρου 5, αριθ. 5, της ίδιας Συμβάσεως προϋποθέτει κατ' ανάγκη ότι οι επίμαχες υποχρεώσεις που ανέλαβε το υποκατάστημα επ' ονόματι της μητρικής εταιρίας πρέπει να εκπληρωθούν εντός του συμβαλλομένου κράτους στο οποίο είναι εγκατεστημένο το υποκατάστημα;»

12 Το Lloyd's Register ισχυρίζεται ότι, με την απόφασή του της 22ας Νοεμβρίου 1978, 33/78, Somafer (Συλλογή τόμος 1978, σ. 653, σκέψη 13), το Δικαστήριο έκρινε ότι ο κανόνας του άρθρου 5, αριθ. 5, αφορά διαφορές σχετικές με υποχρεώσεις που αναλαμβάνει το εν λόγω κέντρο επιχειρηματικών δραστηριοτήτων στο όνομα της μητρικής επιχειρήσεως, εφόσον οι υποχρεώσεις αυτές πρέπει να εκπληρωθούν στο συμβαλλόμενο κράτος όπου είναι εγκατεστημένη η δευτερεύουσα εγκατάσταση.

13 Κατά το Lloyd's Register, μια τέτοια απαιτούμενη προϋπόθεση τοπικού περιορισμού ανταποκρίνεται στη μέριμνα ορθής απονομής της δικαιοσύνης από την οποία πηγάζει η διάταξη αυτή. Συγκεκριμένα, η εν λόγω απαιτούμενη προϋπόθεση αποβλέπει στο να καθιστά δυνατή, για λόγους πρακτικούς και για λόγους διευκολύνσεως της αποδείξεως, την εκδίκαση μιας διαφοράς, γεννηθείσας από τη δραστηριότητα ενός υποκαταστήματος, από το δικαστήριο του τόπου όπου αυτό είναι εγκατεστημένο.

14 Επιπλέον, δεδομένου ότι μια δευτερεύουσα εγκατάσταση δεν μπορεί να περιορίζεται στο να διαβιβάζει τις παραγγελίες στη μητρική επιχείρηση, αλλά πρέπει επίσης να συμμετέχει στην εκτέλεσή τους, και ότι, συναφώς, η ακτίνα δράσεως μιας δευτερεύουσας εγκαταστάσεως περιορίζεται φυσικά στο έδαφος του συμβαλλομένου κράτους όπου αυτή είναι εγκατεστημένη, η δικαιοδοσία που προβλέπει το άρθρο 5, αριθ. 5, δικαιολογείται μόνον εφόσον οι επίδικες υποχρεώσεις που αναλαμβάνει η δευτερεύουσα εγκατάσταση επ' ονόματι της μητρικής επιχειρήσεως πρέπει να εκπληρωθούν στο έδαφος του συμβαλλομένου κράτους όπου αυτή είναι εγκατεστημένη.

15 Η άποψη αυτή δεν μπορεί να γίνει δεκτή.

16 Κατ' αρχάς, το κείμενο του άρθρου 5, αριθ. 5, της Συμβάσεως ουδόλως απαιτεί όπως οι διαπραγματευθείσες από ένα υποκατάστημα αναλήψεις υποχρεώσεων εκτελούνται εντός του συμβαλλομένου κράτους όπου αυτό είναι εγκατεστημένο, προκειμένου αυτές να υπάγονται στην εκμετάλλευσή του.

17 Εν συνεχεία, η προτεινόμενη από τον ενάγοντα της κυρίας δίκης ερμηνεία θα στερούσε σχεδόν κάθε πρακτικής αποτελεσματικότητας το άρθρο 5, αριθ. 5. Δεδομένου ότι το άρθρο 5, αριθ. 1, επιτρέπει ήδη στον ενάγοντα να ασκήσει αγωγή για διαφορές εκ συμβάσεως ενώπιον του δικαστήριου του τόπου όπου εκπληρώθηκε η παροχή επί της οποίας βασίζεται η αγωγή του, το άρθρο 5, αριθ. 5, θα ήταν περιττό, ενόψει της ανωτέρω διατάξεως, εάν είχε εφαρμογή επί μόνων των αναλαμβανομένων από το υποκατάστημα υποχρεώσεων που πρέπει να εκπληρούνται εντός του συμβαλλομένου κράτους όπου αυτό είναι εγκατεστημένο. Στην περίπτωση αυτή, θα δημιουργούσε, το πολύ, μια δεύτερη ειδική δωσιδικία οσάκις, στο εσωτερικό του συμβαλλομένου κράτους του υποκαταστήματος, ο τόπος εκπληρώσεως της επίδικης υποχρεώσεως κείται εντός δικαστικής περιφερείας διαφορετικής από αυτήν του υποκαταστήματος.

18 Τρίτον, πρέπει να υπενθυμιστεί ότι μια δευτερεύουσα εγκατάσταση αποτελεί ένα κέντρο επιχειρηματικών δραστηριοτήτων που εκδηλώνεται με διαρκή τρόπο προς τα έξω ως προέκταση μιας μητρικής επιχειρήσεως, το οποίο έχει διεύθυνση και είναι ειδικά εξοπλισμένο ώστε να μπορεί να διαπραγματεύεται υποθέσεις με τρίτους, ώστε οι τελευταίοι, παρ' όλον ότι γνωρίζουν ότι η ενδεχόμενη έννομη σχέση θα συναφθεί με τη μητρική επιχείρηση της οποίας η έδρα κείται εντός άλλου συμβαλλομένου κράτους, δεν είναι υποχρεωμένοι να απευθυνθούν απευθείας σ' αυτήν (βλ. προπαρατεθείσα απόφαση Somafer, σκέψη 12).

19 Επομένως, κατά την έννοια του άρθρου 5, αριθ. 5, της Συμβάσεως, το υποκατάστημα, το πρακτορείο ή κάθε άλλη δευτερεύουσα εγκατάσταση αποτελεί μια οντότητα ικανή να είναι ο κύριος, αν όχι ο αποκλειστικός, συνομιλητής των τρίτων κατά τη διαπραγμάτευση συμβάσεων.

20 Ωστόσο, δεν υφίσταται κατ' ανάγκη στενός σύνδεσμος μεταξύ της οντότητας με την οποία ένας πελάτης έρχεται σε διαπραγματεύσεις και στην οποία δίδει μια παραγγελία και τον τόπο όπου αυτή πρόκειται να εκτελεστεί. Επομένως, είναι δυνατόν ορισμένες αναλήψεις υποχρεώσεων να υπάγονται στην εκμετάλλευση μιας δευτερεύουσας εγκαταστάσεως κατά την έννοια του άρθρου 5, αριθ. 5, της Συμβάσεως, παρ' όλον ότι πρέπει να εκτελεστούν εκτός του συμβαλλομένου κράτους της εγκαταστάσεως, ενδεχομένως, από μία άλλη δευτερεύουσα εγκατάσταση.

21 Εξάλλου, η ερμηνεία αυτή είναι σύμφωνη προς τον σκοπό των κανόνων περί των ειδικών βάσεων διεθνούς δικαιοδοσίας. Συγκεκριμένα, όπως προκύπτει από την έκθεση Jenard (JO 1979, C 59, συγκεκριμένα σ. 22), οι κανόνες αυτοί επιτρέπουν στον ενάγοντα να ασκήσει αγωγή ενώπιον δικαστηρίου διαφορετικού από αυτό της κατοικίας του εναγομένου, λόγω της υπάρξεως ιδιαιτέρως στενού δεσμού μεταξύ της διαφοράς και του δικαστηρίου που καλείται προς εκδίκασή της.

22 Ενόψει των ανωτέρω, στο εθνικό δικαστήριο πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι η έννοια «διαφορές σχετικές με εκμετάλλευση υποκαταστήματος, πρακτορείου ή κάθε άλλης εγκαταστάσεως (...)» του άρθρου 5, αριθ. 5, της Συμβάσεως δεν προϋποθέτει ότι οι επίδικες υποχρεώσεις που ανέλαβε το υποκατάστημα, επ' ονόματι της μητρικής εταιρίας, πρέπει να εκπληρωθούν εντός του συμβαλλομένου κράτους στο οποίο είναι εγκατεστημένο το υποκατάστημα.

Επί των δικαστικών εξόδων

23 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν η Γαλλική Κυβέρνηση, η Ελληνική Κυβέρνηση, η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, οι οποίες κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κυρίας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

κρίνοντας επί του ερωτήματος που του υπέβαλε, με απόφαση της 26ης Οκτωβρίου 1993, το Cour de cassation της Γαλλικής Δημοκρατίας, αποφαίνεται:

Η έννοια «διαφορές σχετικές με εκμετάλλευση υποκαταστήματος, πρακτορείου ή κάθε άλλης εγκαταστάσεως (...)» του άρθρου 5, αριθ. 5, της Συμβάσεως, της 27ης Σεπτεμβρίου 1968, για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, όπως τροποποιήθηκε με τη Σύμβαση της 9ης Οκτωβρίου 1978, σχετικά με την προσχώρηση του Βασιλείου της Δανίας, της Ιρλανδίας και του Ηνωμένου Βασιλείου της Βρετανίας και Βόρειας Ιρλανδίας, δεν προϋποθέτει ότι οι επίδικες υποχρεώσεις που ανέλαβε το υποκατάστημα, επ' ονόματι της μητρικής εταιρίας, πρέπει να εκπληρωθούν εντός του συμβαλλομένου κράτους στο οποίο είναι εγκατεστημένο το υποκατάστημα.

Rodríguez Iglesias Schockweiler Kapteyn

Gulmann Κακούρης Moitinho de Almeida

Murray Edward Puissochet

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 6 Απριλίου 1995.

Ο Γραμματέας

R. Grass

Ο Πρόεδρος

G. C. Rodríguez Iglesias